

TRACTAET VAN DE CAMPERNOILLIEN. GHENAEMT DYYVELS-BROOT.

Hare kracht, soo goet als quaedt, kennisse ende regeringhe.

BEVESTICHT

*Door de Voornaemste Herbaristen ende Medecijnen, als door
eyghen ondervindinghe.*

Niet teghenstaende my wel
bekent is / dat ich van beele
opinten opspzaechen schijmp
sal lijden (aengående dese
kierne Instructie oft On-
der-rechtighe door mijnen
eben - mensch) principael
van de ghene die Campernoillien niet alleen
dozden eten / maer cappysificus de selve ver-
smaden ende gansch vernietighen; ja seg-
ghen / de selve sonder doot-sonde niet connen
ghe-eten worden. Die / de ghene de eerste
Campernoillien ghehoort en ghegeten heb-
ben; wel wende dat het vergif / oft perje-
keus doodelijck was / sonder ee hebben de
rechte ende sekerre kennisse van goede oft
quade die sonden (waerlijck ghesondicht heb-
ben / maer ich hope sulck niet gheschiet
te wesen. De abusen oft swaricheden die
sontwijl ghebeurt sijn / is gheschiet on-
wende / ende met vast betrouwen van oprech-
te kennisse / ergo onnosel, Men hiet som-

wijl de oorsaeck des doots en de Fungi
toeghegheben / daer nochtans de Wilde Pe-
tercelie oorsaeck af was: met de welcke de
goede Fungi vergifticht werden.

Ich meyn door bastelijck datter hedens-
daeghs meer menschen sijn / de welcke de
quade upt de goede Fungie kennen / alffer sijn
die de Cicura [dat is de Wilde Petercelie]
kennen / die nochtans eerder ende meer doo-
delijck is als de Fungie, want de Fungie
schoon ghemaect sijnde; ende niet goet zijn-
de: berandert in swertigherde oft blantwig-
heyt / ghelijck ich daer naer breeder sal ver-
halen / ende de Cicura blijft in haer selve
wesen.

Differenten Schryvers beruyghen dat het
ghetuyck van de Campernoillien ons is
bekent ghetwozden van de Inwoonders
van Tolcana woonende tusschen het ghe-
berghe in Italien, alwaer sy lieden op
gheboden Dis-daegen geenen oft wegnigen
Dis connen betrouwen / doozwelck getuyck
huy

hun hebben gheborcht tot het gheswa-
 oft Druycken des lands als de Fungi, oock
 de Carcolen, by ons genaemt Wijngeert-
 Slecken de welcke aldaer aen de Berghen
 en Wotfen hangen / oock hoghen in Ta-
 ractalli, by ons ghenoemt Papas een ge-
 was als Prutjoch in onder de aerde ende
 meer andere Druycken te laigh om ver-
 faelen de welcke in mynen Hof / gheswassen
 hebbende / seer goet ghebonden hebbe.

De Campernoillien sijn menighderlen
 van satsoen / ghedaente en wesen / want den
 seer vermaerden (a) Galpa Bauhinus be-
 schrijft 44 soorten van Fungi want hy daer
 onderstelt alle soorten van Boom-fungi, ghe-
 naempt Squamma, oock die aen en in de Zee
 wassen. (b) Matthijs Lobel, oock den groot-
 ten (c) Rembertus Dodoeneus, stellen verschei-
 denheyt tusschen 102 11 soorten sonder de
 Swammen oft Cerde. Dupten het welck
 nochtans rechte specich van Fungi sijn, mer
 meer ander Herbaristen van de selve opinie/
 welck groot ghetal van Fungi (soo ick ghe-
 loof) in veel ghemoedern vrent om ghe-
 looven is het welck nochtans alle krup-
 tinders noch ick niet seggen striden con-
 nen maer dooz de waersheyt belijden.

Hoe veel Soorten van goede Fungi
 dat'er by ons bekend sijn.

Om den Leser niet te vermopen met ver-
 lozen Herboristen de kennisse van de me-
 nichvuldige quade oft on-verbaere Fungi
 sal alleen de goede en nutbare leeren kennen
 ende al de geene dupten dese naerbeschreben
 Qualiteyten / Eysendommen ofte ken-
 tekenen sijn / sullen ende moeten al dooz quade/
 senijnghe ende onghetruyckelike wassacht
 en verlaeten sijn.

Den gheverden Dootor (d) Antonius Sa-
 racenus in discoridem, heeft my aengewisen
 de differentie van goede en quade. Dodoneus
 separeert de goede noch in 2 te wten in
 bzoeghe en spade. De bzoeghe komen in de
 ingende April / de spade komen in het leest
 van Augusti / September en Octובר.
 Maer mijn oordeel soo sijn belaeft Fungi de-

(a) Bauhinus in Theatro botanico de Fungis. (b) Lobel
 fol. 305. (c) Dodoneus fol. 783. (d) Libro 4. de Fungis.

ter als de bzoeghe / om die wil de Herde
 dooz de Sommer ende de warmte der Sonne
 van veele veneneste conde vochtigheyt ont-
 last / en ghesupert is / waer dooz de Fungi
 dies te bzoogher en niet soo nat en cout sijn
 welcke conde vochtigheyt comende oft ex-
 tendende tot den 4 graet is sijn en doo-
 delijk.

Dry Soorten van goede Fungi.

Ons sijn nu bekend 3 soorten van goede
 Fungi soo dooz het aen wijsen van de Herba-
 risten ende vermaerde Wetens / als dooz
 ons eyghen overvindingh / doch de Soeren
 soo soack als out / hebben in ons quattieren
 rechte kennis van de goede Campernoillen,
 want sy die soo wel weten te koken / als te
 plucken om te verdoopen.

Dooz het eerste so sijn de Pradelli de beste
 daer daer de Boleten ten 3 de Fungi.

Pradelli is den naem in Italiaens, Fungus
 Pratenlis, in latijn. Dese Pradelli sijn plat van
 hoofden / wit en het van Wits oft Sub-
 stantie niet lauck van stek. Onder het mu-
 ken oft schoreken is root mergh als Cozael
 seer lieflijk om aensien. Dese gropen niet
 als in de blacke Welken ende Wogen / hare
 Schoreken is ordinairij met een bruyn
 Welcken overtrocken doch sijn niet heel
 groot van stuck / maer plat oft wat verhe-
 ben van Schoreken / het tecken van hare
 ondeght / is / als het root Cozael swert is /
 want als dan hebben oock eenen ontfelje-
 ken stek / waer dooz sy oock (soo Lobel
 seght) doodelijk worden.

Als men dese wil in het Zom oplegghen
 om te conserveren / soo ick daer naer vye-
 der sal segghen / moet het mergh up doen want
 het swert doozt ende als in sijn consumeert
 het welck is selfsonderbonden hebbe.

Daer sijn oock dese / seer ghelick maer
 seer groot entwit / ende goopen onder Woe-
 len. Boomen maer sijn niet goet naer mijn
 oordeel / want in het Jaer 1667 ontrent
 Cantekeyn dupten Anwerpen in ghelichchap
 sijnde bindende en quantitey van dese soorte
 hebben wy met alle pter de selve gheplucks
 want de kennisse van die als doen my noch

ontzack) ende in onse neus-doeken ghebden naer een 2 uuren t' hups comende waeren al blaut / by naer waer gheboorden ende onse neus-doeken gheheel besmet ende bedozven; hoe wel dat sommighe groote kenders tegen my persisterden / de selve goet waeren met conditie soo de selve met ter haest schoon ghemactet sijnde in schijn waerer hadden ghetweest / het welck niet en is gheprobert.

Maer het gheboelen van Dodoneus sou fouden dese goet en eerbaer sijn / want sy waeren van ghebaente / soo hy betuyghet / de Schotel hol als een doos / met een wijden diepen Bodem / soo dat de grootste wel 4 onzen Water sou connen houden.

Sommighe sijn rancit van monde / sommighe onessen van randen / ende kantigh / sijn van differente sarsoenen / het vleesch is seer dick ende vast van substantie / buytel wit en van binnen peerfch / in stede van wortel hebben van onder besclingshien aen.

De tweede Soorte.

Hier naer volgen de Boelen hebbende langhe dunne stelen met een kleyn ronde haofdeken / sommighe coxe strekeng een ste lanc / wat haren op het haofdeken / sijn heel herdt en vast van vleesch soo den steel als het schotelken / van binnen heel wit / ende seiden ghesieken / sy hebben van onder eenich gras vast mergh in / het welck sy in het koken wel moghen behouden / sy worden enpaerlijck door de minste perthelende ghehouden / waerom die wel de eerste plaetse hadden ghemeriteert.

De derde Soorte.

De eerste sijn de ghemeyne Fungie; Campernollien oft Duyvels boode ghesietten / dese sijn vleesch van ghebaente / sommighe met groote verheven Schotels / lanc en dick van steel / sommighe kort van steel met het selve sarsoen van Schotel / sommighe sijn geort van steel / de Schotel kleyn en heel rancit / sommighe als een Bolleken / den steel soo verhevenende / dat men den kleyn rancit niet moet af snijden / om het mergh upt te

halen / sommighe sijn kleyn / maer het selve satsoen. De alder-kleynste van dese sijn goet om Aladobi te dienen tot eenigh ghebaet.

Al dese Fungi t' sy groot oft kleyn hebben een byzijn oft roetachtigh colour over haer haofdeken oft schotelkens / sijn dichtwils oock aen hare stelen.

Dese sijn soo hert van vleesch en substantie als een vaste Wape / sommighe sijn de stelen wel wat wits / het welck niet haer druyght en is; waerom / die soodonigh sou den sijn / niet door goet sou subiteren.

Carolus Columna, oock Dodoneus beschrijven van 2 andere soorten / de welcke sy oordeelen souden comen goet wesen / maer gheuyghen niet met hun experientie gheprobert te hebben / waer om de selve hier niet ghementioneert en sijn / myn inbedende ghenoech te wesen aen 3 goede ende verseeckerde soorten.

In Italien hebben een kleyn soorte / Gout-gel / soo den Steel / haofdeken en het mergh al gheschickertwigh / plat van forme / het Schotelken is seer stoberigh als een Lob-beken ghebrancelt / die men daer door seer delicet estimeert / maer sijn by ons selven te vinden / ende oock niet bekent / als van particuliere welcke in Italien langh ghestequenteert hebben / van wie my dit gheloofwaardigh verhaelt is / ende dese selve soorte eens van hun leven binnen Antwerpen hebben gheeten / maer boort niet meer ghebonden.

De plaetsen waer die moeten groeyen / en ghevonden worden.

De eerste heb gheseyt sijn te vinden in de blache Widen oft Weyen.

(1) De tweede en derde moeten gheplucht sijn onder de Eyche-boomen / niet in Schaer- oft Birch-bossen / maer in de Weyen van opgaende Boomen / oft aen canten van Grachten. Die onder Populieren / Wbeelen / Wlgen / Eken / Effen oft andere Boomen gheplucht worden / sijn hinderlijck oft ten minsten periculius al hoe wel ich op sta danige plaetsen wel goep heb ghebonden en oock

wel rou met sout en boteram gten / my wel
smackende / wel becomen sijn.

NOTEERT.

Al de Campernoillien de welcke dootscromen upt must-hoopen / verrot hout oft verdozde troncken oft woxtelen van boomien oft daer eenich Aijnwaet / rot taken oft jet sulcx in de aerde heeft ghelegghen sijn hinderlijck ende doodelijck. Doch niet quader volgens het segghen van Dioscorides als daer verroest is of nagelen hebben ghelegen / waerom ich waerschoonw dat men wel mach leeten waer dat men pluckt aengessen my oncrent Antwerpen seker woepen van vele bunders groot ontrent Brachtaet, wel bekent sijn de welcke vol Roessen van ijserachtighe mattert geenem halven doet onder de aerde liggen / maer soo danighe Fungi doozdaer doozverschaelde ken-teekenen sullen hun ondenught ghenoechsaem aentijssen.

Sommighe stellen dooz een onsepfbaeren regel daer de Schapen aengheberen hebben de alderbeste ende noyt hinderlijck sijn / dat en can ich niet bestraffen / want de Natuur haer leert / niet te eten dat hun schadelijck oft hinderlijck is. Noctert dat de Schaepe selden (aen dese goede sijtende) laeten staen / maer heel op eten / want ich heb ghesien al die se proefden op desen / en die se roken niet en mercken / maer dooz by gongen.

De Natuur en kracht.

Wengaende de Natuur van de Fungi in het generael is een dochtich ende seer court / oft spontieus gheschiedt: sijnen dootzpruck hebbende als upt overbloedigheschkemel / mostachtighe / corruptiele natiesheyt / met welcke de aerde overladen sijnde / gheboomghen is (de selve upt-baertende) daer te onlasten / de wijle het soo subit groept ende dootzscromt ghelijck ons bekent is / op eenen nacht een volcomen ghewas is / want soo het ouder is ofte langher staet / het woode wel groeter maer is bebozen ende hinderlijck als blijck by het generael ghevoelen.

Al ist dat ich niet groot seker ende nederheyt beide Verbaristen als Meditijnien

heb doozlesen / om my selven en een pder te voldorn / (want ich groote Amateur van de selve te eten ben) soo nochtans isse geenem Auteurs / de welck ander lof tot reputatie van de Fungi is mellende / als dat de beste die eghens ghebonden wozen / wel schoon gheinaecht / alles naer de const bereydt ende ghekoockt sijnde / (2) gheen ander quaestept hebben / als pirastus sijnde / sijnmerigh / court / hinderlijck aen de Maaghe en swaer om vertieren sijn.

Waer op dit Vers wel past.

De Fungi wel ghekoockt en naer de const bereyt

Op groote tafels dist voor secker rarey,

Maer soo g'haer crachten kent wilt u gesontheydt meten,

t'Is best eer dat men t' proeft, ghekoockt op straet ghesmeten.

Niet teghentstaende dat ich geenem Auteurs / contrariterende (aen alle de doozgaende) can aentijssen / soo moet ich / al hoe wel in my geen Quaestepten noch Capaciteet dooz herminste sijn rustende / tot hun contradietie nigh gebuelen ewentel kenbaer maken / spreken de van mijn eghen selven. Wenghesten my de Natuur heeft ghejon / geen sterck noch ruicheit / Liclaem / maer swaech / weech en seer soo van Doot als van Maaghe / de welcke vele diverse goede sijn niet can verdragen. Soo nochtans al ist / dat ich marckmael een halve Schotel Fungi ghe-eten hebbe / jaer noch saluten ende dickwils sonder Doot op te nuten / heb ich nogh quaestept eenighe iteratie / noch doch de minste verandering ghebaer ghewogen. Ende van foodanighe ghelegghen heyt sou ich veel differente personen comen aentijssen van groote quaestept en reputatie.

Maer wel ghelet hebbende op heersijghen van de dooz-nemende Auteurs bebbende dat se al emal candoren cieren ende aentijssen

(2) Galenus. Dioscorides. Lobel. Dodonaeus.

Siracena. &c.

sonder hun eyghen onderbindigh te betoonen: Waerom my dunckt; dat sy nu in onse Seutoe gheleest hadden/ ende soo daghelijck-sche experientie/ als het ghemeyn ghebruyck van de Fungie ghesien hadden/ souden niet recht/ meer goetd/ als quaedt van de goede Fungie naer-ghelaten hebben. Ende in teghendeel segghen.

Onervaren sonder licht?

Syt ghy niet aen t'goetd verplicht:

Waerom is u wet soo straf

Dat ghy schrijft den mensch in't graf.

Goede Fungie wel bereydt

Eetmen sonder swaricheyde:

Want in jaren; maenden; dagh

Hoortmen van gheen droef gheklagh.

Maer dat dese eerbaer spijs,

Jeder een gheeft lof en prijs,

En op dat sy is gherompt

Op des Princen tafel comt:

Want t'gheen groote maeltijt is,

Daer gheen Fungie staen ten dis.

Quade Fungie vol fenijn,

Moeten onderscheyden sijn.

Veel rouw Oestels in den tijde

Somwyl t'levens-draer af-slijdt,

Oock rouw Persen dickmael sijn

Voor den mensch een groot fenijn:

Dies soo let op goetd en quaedt,

Eer het u ghelondtheydt schaedt.

Het ghemeyn Spreeck-woordt (quod sapit, nunc) dat is/ dat wel sinaccht dat boedt wel/ dat woordt soo dickmael qualijck en te onrecht gheappliciert: als van ghelijcken Parum, parum nocet, weynich/ schaedt weynich.

Daerom wel lettende op sin eyghen complecte sal niet discretie alles misnageren/ want meer spijzen als Fungie sijn/ die doodelijck sijn en nochtans sonder vrese oft aparentie ghenut worden. Doch om niet hupen span; te loopen sal dit staken.

Hoe men Fungie can doen voorts-comen.

Daer moeden experientien in alle consten en wetenschappen attemtaltier/ dat is by ghedael/ onderbonden/ van welcke men voozmael nopt ghedacht had/ noch imagineren

hoest: als blijck/ het water daer de goede Fungie in ghesoden sijn/ sommighe segghen worm upt-ghegoren (doch ick heb het selve/ cout bepoest) in den Hof/ oft op de open plaeste/ daer van te bozen nopt eenighe Fungie hadden ghesien ghebreest/ dooz het overgieten van dit water/ goede Fungie sijn ghemassen/ het welck my vooz waer verhaelt is. Waerom sy dit Fungie-water, den naem van Fungie-zaede noemden/ al hoewel de Fungie gheen zaet voozt-bjenghen.

Als ick niet voozdacht dit heb gheprobert/ heb eenighe daghen daer naer seer quade ende fenijnighe Fungie aldaer ghebonden/ maer nopt goede oft eerbare/ maer een sooye ghelijck upt hout/ oft op de oude vervallen Demoise rotte Strope- daken- wassen/ sinde heel wt/ eenhoofden als eenen blugher- hoedt/ dun van substantie/ heel voos/ ende van onbet heel swert. Oock heb dickmaels dit zaedt oft sap ghesaept sonder eenigh effect. Doo dat dit naer mijn ghevoelen seer slecht ghesondert ende onseker is.

Nochtans sommighe gheboof-werdighe Personen hebben my vooz de waerheit ver-telt/ gheproeft te hebben met goede effecten/ dit water op mest-boopen ghegoden sinde/ meesten-deel goede Fungie sijn voozt-ghecomen.

Dodoneus verhaelt dat in het Rijk van Napels secker sooye van Steenen is, ghebonden/ dooz welcke/ men in vier daghen/ op alle tijden van't jaer goede Campernoillien can becomeen/ welcke steenen in de aerde ghegraben ende met wat aerde bedeckt sijn/ al-tijt die natuer hebben ende het selve effect doen/ waerom dese steenen niet groote achtbaerheyt in de helders bewaert worden: sonder nochtans dat Dodoneus het farsoen/ ofte natuer/ noch ghedaeme om dese steenen te onbet-kennen van ander steenen distingwert.

Het bereyden oft schoon maken.

De Paradelli, om te soden worden het rozal oft miergh upt-ghedaen/ ende in't mid-den dooz-ghesoden/ het hupenste bekenen rondtorm af-ghedaen/ ende als dan in snijp-heng ghesneden.

De Boleti doet men gheen mergh upt/ ende worden op de booysepde manier ghesneden.

De Fungie naer advenant die groot sijn/soo sijnt men rondsom het sekerp - bephijten van het bobenste schorelken af / ende men doet het mergh upt / het velleken af als booren / den steel van onder wel af- ghesneden soo ver als het met eenighe Maep-steelcken gheinfectereert is / den steel dooz-ghesneden in soodanighe stukken als bequaem is / doch het schorelken in stukken oft kleyn schijffkens ghesneden.

Noteert. In al de soorten van goede Fungis sal men nopdt te pposijtelijck sijn in het schoon-maken / maer resoluert / ende liever te veel af-sijnden als aen-laten / nochtans sijnder veel bande Boleti, daer somtijt niet af ghebaen moer woorden / maer gheheel goet sijn.

Men moet altijdt af-doen ende verwozpen / al het ghene dat voys is / los van substantie oft spongieachtigh / ghelijck in de stelen dickmaels woordt ghebonden. Dooz al is te bemercken dat als de Fungie ergheens van stinnen met swerte plackkens / oft riefelingghens / als puorsens van spellen gheinfectereert sijn (het welck somtijt diep doozgaet) alles meerstelijck moet op ghel verwozden / ende al upt-ghesneden ende verwozpen sijn / want soodanigh is quaedt / ende dooz die infectie verjkeleens / want aen dese sou- te sijn so al satien van natuer onderwozpen.

De manier van te bewaren oft inleggen.

Werschoont hebbende in het beginnel dat wy tweemaal des Jaers Fungi hebben / te weten vroege ende laete / de vroege in April de welcke meest versche woorden gheren / ende laetnigh inghelept om dies wil als dan noch soo abundant met sijn / nochtans naer mijn ghevoelen / de vroege meest beschozde in t' Zout te leggen / om dat die vochtighe ende couder sijn / als de laete / welcke reden ich vooz verhaelt hebbe / want t' Zout veelte soude Flegma corrigeert ende afneemt.

(a) Den ghewoonelicken tijdt van opleg-

gen is in September en October als want neer die seer abundant voozts-comen / ende bande buzte-lieden met menichte woorden te siet gebozcht / so groepen met menichte by het Hof van den Graef van Kruycken-borgh in sijne heerlijckheyt tot Rans 2 mielen van (b) Antwerpen / noch meerder quantiteyt heb ich sien groepen by het Hof van Herentout 5 mielen van Antwerpen / ende rondom in alle quartieren daer veel opgaende Boomen sijn.

(c) De Fungi woorden op d'n verschepte manieren inghelept; in het Zout / in de Oli / ende Aladobi.

Om de Fungi met Sout op te leggen,

En eersten moeten de Campernoillien op het alderbesten schoon ghemaecht ende van alle onreyn ghesagbert woorden / ende groot ghesneden ten halven dooz / sommighe clep- ne goede bollekens heel ghelaeten.

Al schoon ghewassen sijnde een goede mal laeten opzieden daer by doende een heel Tamoren-schelle / ende ghedurigh schoon schuymende / updoende in een Grestiercken wel verleckt ende cout ghewoorden sijnde / in eenen Pot oft Tonnen den Bodem wel bestropt met Zout / de Fungi met Lagen / tusschen ider wel Zout ghestropt / verbolgens daer in ghedaen / ende al samen wel onder malcanderen gheschudt ende gheshobbekt sijnde / daer naer een goede stercke Bekel opgegooten ende wel met eenen steen ghelaeten.

Om inde Olie op te leggen.

Op de selve manier moeten sy gheregeert sijn als men die in de Oli van Olijven oplegt / inde plaats van Bekel / maer vueren altijt oberdekt wesen van Oli. Desz woorden met de selve Oli daer sy inlingen upt ghenomen ende ghechocht. Dit is seer gerisefijck om dat men alle stonden versche Fungi by den hant heeft om in pposito op te dissen.

Om Aladobi op te leggen.

Aladobi dit is het selve al de selve regeerigh behal

bestaens dat men niet opleet als de heele kleyn bolleken het welck de Boletij sijn / want de selve sijn niet anders bequaem / als tot ghebraden Dis en Wleesch ter laefel te gheben / her welck seer delicaet en aenghenaeim is ; tot dese dan soo bequaem sijnde / ghebruycken goeden Wijn-azijn heel Grofsels-nagelen / heelen Peper oft Piemonto dat sijn de groene haukens van den spaensche Peper / ofte oock Peper-wortels in kleyne stukkens ghesneden / met eenighe Antwer-bladeren / met lagen van Campernoillien vervolgens in den Pot ghelept ende den Wijn dan overghegoren / met eenich ghewicht ghelaeden sijnde / ghedwigh onder den Wijn ghehouden / ghelyck het gebzupen sulck is verhepfende.

Oock soo can men op alle tijden / van de ghesoute Fungi ; gheweycht sijnde / enen nacht ghelept in Wijn-azijn welcken Wijn behoort een wal ghesoden te sijn met Peper / Maurier bladen ende andersins / alsoe men die gheweychte Fungi enen nacht laet insligghen ende seer delicaet sijn / welken Wijn seer lepperachtich ende drabbich wordt de welcke behoort twee maal ver- verscht te worden.

Manier van te koken.

Wat ick den Leser geen meerder instructie en ghebe van het koken / sal hem niemandt slooren want ick dat Wypst noyt hebbe gheleert noch ghe-exercert / sal daer van de instructie geben / vooz soo veel als ick ghesien hebbe / ende van ander ghebrayge hebbe.

Soo wanneer imandt van ghesoute probiste voozsen is / moeten de ghesouten Fungi schoon ghewassen worden ende 24 uren weycken eer die bequaem sijn om te koken / maer men can de selve in 2 uren ghenoech soet weycken / als men dese Fungi in warm-water 2 3 maal schoon washt / ende in warm-water laet staen alle quartieren verberstet van warm-water als dan sijn die soo bequaem als versh ghepluckt / alhoe wel eenighe doobicheyt met verlies van crachte besonten / het welck de goede kokers ofte

lacker Tonghen wel connen onderscheyden het vershil tusschen versh en opghelgde gheweyckte.

De Campernoillien schoon-ghemaect en ghesneden soo ick ghelept hebbe / wozen in waeter ghenoech ghesoden. ende het waeter upghedonwen dooz den Gremis / soo neemt men Olie van Olijven / Boter / sommighe nemen niet als Olie / Verlups / Peper / Waterelle / edelen Martoleyn / oft groenen zega ghescherst met een klisterken Aock samen met de Fungi laeten naer discreet stoben op duffende een Lintien overgedonwen.

Om de vershe Fungi te sieden (bereyt sijnde als vooren tot her sieden) soo doet de Fungi in eenen pot sonder water / alleenelyck daer over stropende wat sout / legghende op de Fungie een tinne Callsooz / stellende op het vier / dese Fungie sullen schupin en bochtighheyt ghenoech van haer selven ghebraygen / welcken schupin ghedurich afghenomen wordt / oock moeten dese Fungie met het schupin-spaen onder malcanderen gheroert worden / ende ghenoch sijnde gheslooft / als vozen gheleert is.

Dit is de manier van Italien , welke legghen dooz dese roostinghe / hare overtolliche corruptiele quade / coude bochticheyt verliesen / het welck oock seer waer-schynelyck is.

Sommighe sijn van opinie / als men de Fungie laet sieden / daer by doende eenen witten Wijn / sommighe een koft bzupen Wrood / dat al her quadt oft hinderlijck naer hant trecht. Maer het sekerste is by te doen een Citraen-schel / het welck is een Conter-poison / soo ick daer naer verdeer sal verhalen. Doch het is seker soo wanneer de Fungie in het sieden swert worden / vergiftich sijn ende doodelijck. Het can oock gheschieden datter onder enen heelen pot goede ; somwijl eenighe swerte oft van die quade souden comen / welcke quade oft soodanighe swerte / de Maerten ofte Kocks souden opwozen ende de rest voozts op duffen / het welck ick gheheel ongheraden vind / van opinie sijnde al de ander goede /

door het mede - koken gheinfecteert sijn/ ende han senijn aen de ander hebben mede ghebeelt / waerom dese al samen niet voor der sullen bereydt worden / als tot den mespoel oft secreteer.

Om te braden.

De Pradeln worden den steele upt ghebozen / de steelen ghestoof / maer de hoepkens oft schoreliens / met root mergh oft Cozael koken ghelept op den stoof op t' bier / in pder hoepken wat Olie / Peper / een graenken Zout doch een pirshen Looch als een spellen-hoof groot / samen laten braden / daer naer een Citroen overgerst / is seer delicaet. Het selve cammen doch doen van de groote Campernoillien, maer daer moet het mergh ofte Cozael uptghepeit wesen doch daer sijnder de welcke geen lanch Plus hebben / die blijven het behouden.

Oock soo doetmen by alle vleesch ende Wig-toerten Campernoillien maer behoogen als dan wat groot ghesneden te wesen / met wat herle Boleri, het welck niet alleen cleerlijck maer delicaet is.

Al de Krupde-beschijvers betuyghen dat men oock honderde Taeten / goede Fungi by het vleesch heeft ghesoden ende ghestoof het welck tot den dach van heden in Hongarijen, Italien, Daytslandt, Vranckrijck, als in ons Nederlandt, in het selve ghebeycht is / ende in Hongarijen principael (in de plaets van Hagen oft Amollen daghelijck by het vleesch koken.

Ander manier van braden.

De grootste Schotels salmen vullen met de stelen van de selve / kleyn ghecapt met wat groen Orega / Petercelle / een pirshen Looch / wat Peper / Olie / wat Boter / op de voorszede manier gebraden ende opgedist. Ich heb Campernoillien overtafel ghesien by Poell fricas ghestoof / ende was seer goet.

Campernoillien met Oesters ghebaken met heel Petercelle in de Olie / maer niet te hart / mais en leffelijck / met wat Peper ende een Citroen.

Mosselen kleyn ghecapt / eerst ghesoden Petercelle / Peper / wat Wijn / Voepers van Eperen ghelept / een Anisobie / edele Mariokeln / Boter / wat Olie met Campernoillien samen naer discretie ghestoof / is seer delicaet ende aengenaem met een Citroen.

Ich heb Fungi kleyn ghecapt / gheroert met Eperen en Petercelle / Peper en Zout / Olie en Boter onder een gheroert / geberen / sonder iemants heimisse wat het was / sijnde seer aengenaem en goet.

Taert tot de Fungi.

Sweers / Oesters / Mergh-pijpen / Fungi niet kleyn ghecapt / Orega / Peper / Olie ghelept Voepers van Eperen / ontsijpe Druyben / oft Steke-bessen / een Anisobie / een pirshen Looch / Petercelle / in een kofst ghedacht is seer goet.

Italiaense Mostaert tot de Fungi.

De Italianen stampen ghepelde Amanden soo kleyn als t'mogghelijck is / daer by doende wat Looch ghestampt / Olie en sap van Limoenen al samen onder een roerende tot een consistencie ofte dicke als Mostaert / het welck sy witten Mostaert noemen. Waer mede sy de Fungie eten / eendeels om den goeden smaech, maer principael voor medeyn het welck sy segghen / soo sernandt quade Fungie hadt ghe-eten / door desen Mostaert sou gheroverbeert wesen sonder hinder.

Medecijn ende Remedie voor de quade Fungi.

Dat ick hier eynde het regeren ende koken van de Fungie, dat is by manchement van meer te weten. Doch het is soo ghemeyn datmen by alle Syjs / oock op alderleymantieren soo men t'pepft, de Fungie bacht beyndt / stoof.

Ken-teocken als men quade Fungi ghe-eten heet.

(2) Dat segghen van de Schijvers is een drachma

drachtigh vooz het eenich tecken te wesen/
Cholera dat is Bupch-wre oft Bupch-pijn/
maer besonder soo doen sy den mensch als
ghewooght sijnde sterben.

Het selve defect seghe hy / souden de goede
connen doen als men die te veel soude eten.

Maer besonder ghenegemheyt tot mijn ge-
sontheit hebbe al doozlesen dat ick van dese
materie heb connen vinden / ende neirlich
ondersocht om te sien oft mijnen sinuelijken
Appetijt (op alle manieren ghehoecht sijnde
de Fungi in quantheyt etende) volgens mijne
weecke Confectie; niet hinderlijck aen mijn
ghesontheit wesen son / het welck ick
(Gode lof) tot noch toe niet hebbe connen
mercken.

Remedie.

1. Soo inandt dese teckenen begon te
gheboelen sal het buptenste Scil van de Cl-
troen schijl dan af-snyden en daer uyt-perffen
soo veel say oft Olie als 't moghelijck is met
eenen halben roomer franschen Wijn in-
dzycken / (al sonder sout gheconserveert sijn/
want my de pzoeben van dit / bijkelijck en
een hooghten bekent sijn / als van groote
ghequalificeerde personen die de effecten
ghemoten hebben / my vooz een groot secreet
ghedeclareert.

De reden dat ick heb gheseyt in 't beginsel
van de Timoen-schijl te zieden by de Fungi
is / om dat de schijl al het quaedt naersich
recht ghetijck oock doet den Woch endeden
witten Wijn; de bladeren van den wilben
Peir-boom by de Fungi ghesoden beletten alle
Fenijn.

2. Wsem ghehoecht met Wijn-azijn en ge-
dponcken gheuest.

3. De bladeren van Wijn-rupt ghestooten
ende gheren.

4. De bladeren vanden wilben Peir-boom
gheten oft gesoden met water en ghedzoncken.

5. Radys / Mostaert / Kers / ghetens
seer goet.

6. Loogh van de gheharde Wijn-aert-
ranchen met Wijn ghemaect eenen roomer
ghedzoncken.

7. Ronn Wijnne-eperen gheroert met Wijn
en Water is seer goet.

8. Sommighe daen den Stecken-eerst
bzaken / ende daer naer een Dagma Teria-
kel in ghegeven.

9. Den Gruioeren is by een soer nu bekent.

10. Confil de greyn met Nitrum.

Drinckt fransen Wijn

Voor dit Fenijn,

Het Melleck soet

Is Jder goet.

Dodoneus verhaelt dat sommighe seggen/
dat onrype Queen-jae half bedorven / gheso-
den by de Fungi al het vergif weghnemen.

Aenwysingh hoe sommighe Fungi voor
Medecijn connen dienen.

De goede ende eet-baere Fungi hebben geen
qualiteyt / om vooz Medecijn ghebruyck te
wozden / maer alleen bequaem om wel te
hoken en vooz spys te eten / en als dan byen-
ghen die meer onghesont heyt als ghesefingh
by / ghelijck ick hunne groote qualiteiten
van onducht / in het beginsel van dit tract-
taet / met alle Lof en reputatie / tot hun ver-
nderingh heb ghetuont.

Roehrans schrijft Dodoneus dat secker
benijmijgh ende quade Fungi (te weten Vn-
gers-eyers oft Zee-campernoillien ghenaemt)
de ontfijdelijke smerte oft pijn van het heet
Ptererijn / ende de Gicht van de Woeten/
daer van bupten opghelopt sijnde / ghesenen
ende veruoeten connen : ende dat om dieswil
dat de Eperen / eer den steel vooz gheco-
men is / soo tout in 't voelen sijn als een
krijstal of stejn.

De ghedaente van de selve.

In het eerste upcomen is als een ronden
bal oft eenen Wijn gheslijckende / van onder
in plaets van wortel / een enckele oft twee-
voudighe Senuue hebbende / desen bal oft
Ep is wtachtigh van vertoe / dat met
lanckheyt van tijdt wordet hy sijnwijl
peerts-achtigh; ende is met dobdel vel oft
schoofse bedeckt; in de welcke een seer
taepe

taepe ende lijnighe - bochtigheyt besloten
 leydt / smaer van ghewicht / ende cout in
 het aenraecken. Alst dese bochticheydt spuyt
 ten lesten / naer dat de schoffte ofte buytenste
 sacken van selfs opengaet / van een scheurt
 en ghebroken is / eenen rechten ronden steel/
 ontrent een palme hoogh / min oft meer/
 woos ende pdel van Materie / met sommighe
 placken ghespichelt / ende heeft vergaende oft
 slap wordende ; besonder als sp buyten de
 aerde ghenomen sijn / want dan plegen sp su-
 bito in water te veranderen ; op het top is
 sp met gaetkens ghesimpelt op her Scho-
 relken / mer den steel van eender vertoe /
 sp is seer swaer en stinckende van reuck / ende
 de bochtigheyt des selfs is noch meer stinc-

kende / niet regghen staende daer ontrent veel
 vliegen vergaderen.

Een ander Soorte.

De platte half ronde smarte Campernoillie
 heeft gheen diepen Reel / van Couleur baet-
 huyt en besmeurt / gheleijk de Moer-reu-
 ben / het binnenste mergh van dese is swert /
 ende gheeft soek een licht stuppende poeder
 van haer / dat als eenen roock op-bieghet/
 als men (vzoogh sijnde) daer op trapt. Dit
 stofachtich poeder is nut om vzoogh te ma-
 ken senden eenighe sekerpicheydt oft bijt-
 cheydt / ende om op de herbelde ende ghewo-
 den surdt te stropen ende te leggen.

S L U Y T . R E G H E L .

Wilddt u grage appetijten
 Met de goede *Fungie* slijten ;
 Doch sy sijn oock niet misacht,
 Die gheen goede *Fungie* tracht.
 Let op soo veel lacker Spijsen,
 Waer uyt dat gheen qualen rijzen ;
 Maer de Tongh en Maegh sijn goet,
 En ons gheven deughtsaem bloet.
 Waerom doch gaen Spijsen soecken
 In soo onbequame hoecken :
 Daer ons groote honghers lust,
 Met soo weynich is ghebluft.
 Dat die vrende *Italianen*,
 Die in't Ryck sijn van *Toscanen*
 Hun ghenoeghen met dit Broodt ;
 Is de oorfaeck van den noodt.
 Laten wy ons Tongh bedwingen,
 Daer sy soo veel goede dinghen
 Tot behoef en nootdrust heeft,
 Siet hoe dat den Armen leeft !
 Sonder sijn gheneghentheden
 Naer verkielingh te besteden,

T'is al goet dat Godt hem jont
 En sich alijdt danckbaer toont.
 Laet ons , onse passie sterven,
 Eer de *Fungie* ons doen erven,
 Voor den tijdt , een droeve doot ?
 Mijdt die soo en ist gheen noot.
 Doch ick heb gheen claghens reden,
 Om de *Fungie* te vertreden,
 Want ick noyt haer quaetheydt sach,
 Tot op desen heden dagh.
 K'heb soo menichmael die geten,
 En niet als van goet gheweten ;
 Waerom ick niet reden segh,
 Smijdt gheen goede *Fungie* wegh.
 Sonder vreesch , oft achterdencken,
 Sijn de goede sonder krencken,
 Want de minste die nu leeft
 Kennis van de selve heeft :
 Doetse backen , braden , stoven,
 Meestendeel sal sich beloven,
 Ieder naer sijn goede smaect ;
 Oft ten minsten tot vermaect.

Voeght u naer discrete wetten,
En wildt op u selven letten,

Al wat goetd is acht voort t'best;
Raed' aen jeder Mensch voort t'leest.

D It is Beminden Leser al het nut en bequaem dat ick heb
connen lesen oft achterhalen om U. L. deelachtigh te
maken, soo tot ghesontheydt, als eyghen sinnelijckheydt in
den apetiijt, niet anders trachtende voor loon, als dat mijnen
kleynen aerbeydt sonder schimp, met gheneghentheydt van
een jeder magh aenghenaem wesen, soo sal ick in het toe-
comende, naer mijne kleyne capaciteyt altydt trachten van
het ghene ick sal weten oft connen achterhalen U. L. te par-
ticiperen. Waer toe ick ben versoeckende van den Almo-
ghenden **GOD** door het voorbidden van sijne Alderhey-
lighste Moeder ende Maghet **MARIA** gratie tot het selve,
aen wie alleen alle eere ende glorie toe-comt.

Wiens Dienaer dat ick altydt sal trachten te sijn.
E. VAN STERBEECK Pbr.
3. September, Anno 1668.

APPROBATIOE

A P P R O B A T I E.

Lief-hebbers, die seer graegh de CAMPERNOILLIEN eten
Leest dit Tractaet, waer in het minst niet is vergeten,
Dat tot haer kennis dient, dat tot ghesontheydt streckt;
En oock een kieme Tongh hier lekker wordt ghequeekt.

J. VAN BUYTEN Medicinæ Doctor.

C E N S U R A.

Imprimi poterit A. V. E. CAN. ARCHIDIACONUS
ANTHERPIENSIS L. C.